Algimantas Merkevičius

VAITIEKŪNŲ (RADVILIŠKIO RAJ.) PILIAKALNIO IR GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1978 METAIS

1978 m. MAII tęsė praėjusiais metais pradėtus Vaitiekūnų piliakalnio ir gyvenvietės tyrinėjimus. Buvo tiriama ŠR ir Š piliakalnio aikštelės dalis. Čia atidengta dar 3 plotai, iš viso 170 m^2. Kultūrinis sluoksnis šioje aikštelės dalyje plonesnis, tik 0,3-1,4 m storio.

1977-1978 m. ištirta beveik visa piliakalnio aikštelė. Iš viso atidengta 353 m^2. Intensyvesnis kultūrinis sluoksnis su 6 pastatų liekanomis rastas pylimo papėdėje ir PV aikštelės pakraštyje. Čia kultūrinis sluoksnis siekė iki 1,4 m storio. Į ŠR bei Š aikštelės pusę kultūrinis sluoksnis plonėjo ir vietomis buvo tik 30 cm storio. Nustatyta, kad PV aikštelės pakraštys, vykstant piliakalnyje statyboms ir įtvirtinimo darbams, apie II m.e. tūkstantm. pradžią praplėstas 5-8 m į Vingrio upelio pusę. PV aikštelės pakraštyje supiltos žemės sluoksnis yra 1,5-2 m storio. Žemė aikštelės paplatinimui daugiausia imta iš aukštesnės Š ir ŠR aikštelės dalies, tuo pačiu sunaikinant čia buvusį ankstesnių laikų kultūrinį sluoksnį.

Radinių Vaitiekūnų piliakalnio aikštelėje per abu tyrinėjimų metus rasta nedaug. Iš viso tik 16. Iš jų paminėtini žalvarinė pasaginė segė aguoniniais galais, žalvarinio žiedo dalis pintu priekiu, žalvarinis vienapusė ornamentuota puse stačiakampis kabutis, pora geležinių įtveriamų peiliukų, dvi ylos, 4 galąstuvų fragmentai, kaulinis stačiakampis apkalas puoštas skučių ornamentu, briedžio ragas su apdirbimo žymė-

mis ir kita. Keramikos piliakalnio aikštelėje irgi buvo negausu. Iš viso surinkta arti 400 puodų šukių. Beveik pusė jų yra žiestų puodų šukės, puoštos tiesių lygiagrečių ir banguotų linijų ornamentu. Lipdytosios keramikos tarpe vyrauja puodų šukės lygiu paviršiumi, tačiau rasta puodų šukių ir kruopėtu bei grublėtu, taip pat gludintu ir gnaibytu paviršiumi.

Už pylimo, prie jo PR krašto, buvo padarytas išorinio gynybinio griovio pjūvis (60 m^2). Pasiškėjo, kad griovys turėjo iki 7-8 m pločio ir 2,35 m gylio. Jo dugne buvo gausu degėsių, daug gyvulių kaulų, perdegusio tinko gabalų. Griovyje surinkta apie 70 puodų šukių. Dauguma jų yra žiestos, puoštos banguotų ir tiesių lygiagrečių linijų ornamentu. Iš kitų radinių griovyje paminėtina geležinė yla, geležinis pasaginės segės liežuvėlis, gargažė.

1978 m. buvo tyrinėta gyvenvietės dalis, esanti į PR ir P nuo piliakalnio, nuo jo atskirta pylimo ir griovio. Čia buvo iškasta 10 perkasų, atidengta 220 m^2. Rastas 0,3-1,2 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio viršutinioji dalis suardyta dirbant žemę. Atidengta keletas židinių, ūkinių duobių. Apie kažkokius buvusius pastatus galime spręsti iš čia rastų stulpaduobių, paskirų tinko gabalų.

Gyvenvietėje radinių nedaug. Tai apie 50 puodų šukių, geležinis peiliukas, akmeninio kirvuko dalis, titnaginis strėlės antgalis kelios gargažės, gyvulių kaulai ir kita. Rastoji keramika tolygi piliakalnio keramikai. Tik čia buvo kiek daugiau lipdytosios (ji sudaro maždaug 3/4 visų šukių). Dauguma lipdytų šukių lygiu paviršiumi, tačiau rasta ir ryškiai grublėtu bei kruopėtu paviršiumi. Žiestoji keramika,

kaip ir piliakalnyje, puošta banguotomis ir tiesiomis lygiagretėmis linijomis.

Nustatyta, kad gyvenvietė prasidėjo tik už 25-30 m nuo griovio ir 40 m atstumu nuo pylimo. Šiuo metu išlikęs gyvenvietės tik ŠV pakraštys (didžioji dalis sunaikinta kasant žvyrą).

Įdomu tai, kad 1977 m. tyrinėtoje gyvenvietės dalyje, esančioje už Vingrio upelio, ŠV piliakalnio papėdėje, rasta ji medžiaga leido ją datuoti I m.e. tūkstantm. pradžia ir viduriu, o patiės piliakalnio ir 1978 m. tyrinėtos gyvenvietės dalies medžiaga rodo vėlesnius laikus. Iš tyrimų matyti kad Vaitiekūnų piliakalnis ir jo PR bei P pusėje esanti gyvenvietė buvo apgyvendinta pirmaisiais m.e. amžiais ir naudota iki XIII-XIV a.

Vytautas Daugudis, Jonas Stankus

LAVORIŠKIŲ (VILNIAUS RAJ.) GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1978 METAIS

1978 m. MAII tęsė šalia Lavoriškių piliakalnio esančios gyvenvietės archeologinius tyrinėjimus kairiajame Vilnios krante, pradėtus dar 1965 m.

Maždaug 50x70 m dydžio buvusioje gyvenvietėje ištirta 556 m^2. Aptikta smarkiai apardytas 10-20 cm storio kultūrinis sluoksnis. Jis sudarytas iš šviesiai pilkos spalvos žemės, dažniausiai maišytos su smulkiais angliukais. Šiame sluoksnyje aptikti antžeminių, keturkampio plano stulpinės konstrukcijos pastatų pėdsakai. Gyvenamuose pastatuose buv atviri židiniai, įrengti 0,3-0,4 m gylio ovalinėse 0,8-1 x